

DRESDENER SCHOLIEN ZU STATIUS ACHILLEIS

Der *Dresdensis D° 157* ist im 13. Jahrhundert in Italien geschrieben und enthält an erster Stelle die Achilleis des Statius in der Form von M und nur ganz vereinzelt findet sich einmal im Texte ein brauchbares Körnchen (I, 49 *amnes, annos superscr.*; 91 *Credideris, al. crederis superscr.*). Der Werth dieser Handschrift besteht auch keineswegs in dem Texte, sondern in den Scholien, welche auf den ersten sieben Seiten (bis I, 164) ziemlich reichlich sind, dann aber sehr grosse Lücken aufweisen und fast zu Glossen herabsinken. Das Vaterland der Handschrift ergiebt sich nicht nur durch die Schrift selbst, sondern auch durch mehrere italienische Worte¹, welche in den Scholien stehen. Die Scholien selbst sind durchaus gleichzeitig in sehr kleiner Schrift geschrieben und verrathen oft genug grosse Nachlässigkeit. Unbedeutende, glossenhafte Bemerkungen lasse ich hier aus.

I 2 *patrio celo quia ipse natus erat de deo.*

4 *Schiroque latentem Dulichia proferre tuba Ulixes invenit Achilem in una insula vocata Schiro cum tuba sua et ipse erat de Eulichia alia insula.*

8 *haustu bona dispensatione.*

12 *Dirceus ager ab illo fonte.*

17 *sudare parumper laurus ita convenit duci sicut vati.*

20 *pastor Dardanus Troia regnavit duobus milibus et octingentis annis.*

22 *praesagia somni chrios grece aries latine; Ino erat noverca, Isiphile mater.*

24 *Helle Helle soror Frixi et filia Athamantis regis, qui cum arietem ascendissent, statim aries intravit mare et ibi est submersa et miseratione deorum facta est dea illius ponti; sed*

¹ Sie sind gesperrt gedruckt.

- Frixus inde evasit con ariete. Quibus persuaserat sua mater nympha scilicet Neiphile dicta, Helle ariete aureo vehebatur etc.
- 29 *angustum* quia non latum, strictum. *dominas* deas maris. *non explicat aequor* non permittit exire ex mari i. non videtur explicare.
- 31 *funesta minatur* vel res funestas vel ipsa funesta.
- 32 *monitus* divinationes. *Prothea vera locutum* Protheum divinatorem.
- 33 *facibus de puppe levatis* quia mos erat ut fax portaretur in puppi regali ut alie naves videant et sequantur. Virgilius: Flammas cum regia puppis. *puppe* navis pretorie.
- 34 *iam paulo post*.
- 36 *Graiugenum* Grecorum. *tumidis iratis*. *Atridis* filiis Atrei scilicet Menelaus et Agamenon.
- 37 *quaeretur* scilicet a Grecis. *Achilles* ut vadat ad bellum Troianum.
- 38 *cunabula* prime aetatis. appositive. *parvo* Achili.
- 39 *Pelion* mons Thesalio. *magistri* scilicet Chironis. hypallage est ibi.
- 40 *Laphitarum* populi sunt Thesaliae. *ludit* exercet i. depredando.
- 41 *patria* Pelai patris. *metitur* experitur. *in hasta* exercet, nam Peleus ipse militaverat.
- 43 *in gurgite nostro* mari cui dominor. tapinosis figura¹.
- 44 *Retheq* de monte illo. *trabes* naves ligna. *attollere* in tempestate elevare.
- 45 *incesti* adulteri. *predonis* scilicet Paridis.
- 46 *sequi* persequi, in malo. *inferre sorores* contra Paridem.
- 47 *Nun quoque* faciam. *plena completa*. *raptae* Helenae.
- 48 *secundi* scilicet Neptuni qui secundus Iupiter dicitur.
- 49 *superest* amplecti. *Iovis* Neptuni. *Tethyos* deae vetustissimae maris.
- 50 *Graudevumque patrem* Occianum vel Nereum.
- 51 *in tempore* opportune. *regem* Neptunum.
- 52 *Oceano* scilicet existente.
- 53 *aequoreo* vel quod versatur in aequore vel quo utitur in aequore. *nectare* vino vel poculo² divino.
- 55 *Tritones* satelites arma ferentes cum Neptuno. *cete* balene.

¹ Aus Serv. Aen. I, 118 (in gurgite vasto. tapinosis est).

² Hdschr. populo.

- 56 *Tyrenique* conversi in delphines.
- 57 *ipse arduus* Neptunus rex.
- 61 *Cui Thetis* oratio in genere deliberativo.
- 63 *terrarum crimina* homines scelerati ut Paris.
- 65 *Iasonia Troiana. puppis* que vocatur Argos. *Pegasea* de monte Pegaseo. *rapina aurei*¹ velleris.
- 66 *furto stupro. portans* aut ad eos ipsos qui audiunt.
- 67 *Navigat iniuste etc.* quia dederat iniustam sententiam in Ida silva dum Iuno Palas et Venus imposuerunt sibi quod daret sententiam quis deberet hoc pomum aureum. *temerarius* Paris.
- 69 *pensamus* retribuimus.
- 70 *munus alumnae* scilicet lux quae aget tibi gratias.
- 71 *nostrumque Thesea* filium Egei qui erat deus marinus. arguit a possibili.
- 73 *nulla inclementia* imo clementia.
- 75 *unum Littus Hellesponticum. et Iliaci* scilicet placeat et Troiani.
- 77 *Orabat* cum arte oratoria. *pectore nudo* nudato quia sibi lace-raverat vestes.
- 78 *Ceruleis* colore aquatico. *obstabat* contra a coram Neptuno.
- 79 *Invitat curru* Thetidem.
- 81 *Fata* necessarie cause deorum. *ratus* firmatus.
- 82 *Europeque* in qua est Grecia. *Asiaeque* in qua est Troia. *consultaque* deliberata in consilio.
- 83 *edixit* imperavit. *annos* propter bellum Troianum vel tempore belli Troiani.
- 84 *Quem* i. qualem. *Sigeo* monte Troiano appellato monte silentii.
- 85 *Phrygiarum* mulierum Troianarum. *matrum* mortes et est con-sequens pro antecedente.
- 87 *crassa Flumina* grosso vel coagulata sanguine Troianorum.
- 89 *irrita* a Troianis, dum Neptunus et Apollo fecissent muros Troianis immortales; dicit Neptunus quod modo debebuntur.
- 90 *Pelca* o Theti uxor Pelei. *minores* al. maiores.
- 91 *nec inulta* que non sumpsisti vindictam.
- 92 *Cognatis utere fretis* non velis commovere tempestates in mari.
- 93 *Caphareus* mons ubi stabat Naulus (!) pater Palamedis cum facibus.
- 95 *vultum demissa* habens multum tristem. *repulsa* scilicet quia non potuit obtinere quod petebat. Alegoria potest esse, per

¹ Hdschr. aurici.

- Neptunum rationem, per Thetin voluptatem, quia non vellet voluptati moderari.
- 96 *Quae iam paulo inde omnia. excire commovere. et iam. rati-
tibus cum.*
- 97 *conata paratus conari vires adhibere sed frustra.*
- 98 *Emonias i. Thessalas ubi morabatur Chiron magister Achillis.*
- 101 *Conubialia Antra ubi fuerunt facte nuptiae Thetidis et Pelei
mariti.*
- 102 *sinus apertum gaudio (?). Sperchios fluviolus prope antrum
Schironis magistri Achillis. abundat scilicet fluctus huius
fluvii occurrunt Thetidi.*
- 107 *Perforat erat concavus. suspendit suspenso tenet. Pelion montem.
arcu fornice.*
- 108 *exhausta facta ablata laborata. manu artifice cum scalpello.
aetas scilicet antiquitas montis.*
- 109 *Signa dii promisserunt aliqua signa in Pelio monte quando
iverunt ad nuptias Pelei et Thetidos. vulg<ariter> linsegna
i. liarme¹. thori sedes deorum.*
- 110 *Accubitu sessu mensali. genioque voluptate naturali. at intra
dixit de rebus extra montem concavum, nunc dicitur de rebus
quae erant in antro.*
- 111 *Centauro biformis vocatus est. Laphite et Centauro voluerunt
predari Hippodamiam sponsam dum ad maritum peteret.
aequa non similia nec equalia. fratribus sceleratis et carne
humana vescentibus.*
- 113 *genialibus in nuptialibus. orni i. haste materiam ibi ponit
pro materiatura². orni sunt arbores ex quibus fiunt optime
haste.*
- 114 *consanguineos vicinos, in Laphitas. fracti inebriati. cratheres
quia ipsi iacebant cratheres. in hostes quia voluerunt rapere
Hippodamiam, sed Hercules et Theseus eos devicerunt.*
- 115 *terga vel pales vel vulgariter lalonga dicitur terga.*
- 116 *Haec faciebat. dum viridis eratis iuvinis (!). inermi dum est
senex.*
- 117 *Nosce pro noscere. Chiron fuit optimus medicus chiroicus,
a quo dicta est chirogia (!); sciebat etiam bene canere fidibus.
dubiis i. morbosis.*
- 118 *heroas quia fuerunt dominorum. alumno i. filio Achili.*

^v
1 Hdschr. liame.

2 Hdschr. materiata.

- 119 *Quem tunc venatu* Chiron expectabat Achillem redeuntem domum a venatu lassum madidum. *in limine primo* in prima parte ostii.
- 120 *Opperiens* Eexpectans. *properatque* scilicet Chiron. *largoque ingenti. serenat* clarificat.
- 122 *Nereis* filia Nerei.
- 123 *desueto* no asueto. *ungula* quia Chiron habebat ungues ad modum equorum.
- 124 *blandus* scilicet verbis blandis. *summissus* flettens genua.
- 125 *admovet* appropinquat.
- 126 *lustrat* circumspicit.
- 129 *merito* digne. *trepidus* *sopor* timidus scilicet somniorum.
- 130 *mentita* scilicet non sint vera.
- 131 *infensos* al. infestos, scilicet manis meis. *enses* somniaverat Thetis quod duo enses fixi erant in uberibus suis.
- 133 *feras* serpentes. *inania* vacua corporibus, sine corpore.
- 134 *mergere* baptizare pro ad mergendum.
- 135 *abolere* remove, destruere. *iubet* scilicet michi. *sacri sacrificii*.
- 136 *Carpathius vates* Prometheus. Proteus qui habitabat Carpathum insulam Chiron Saturni et filius (!). *sub axe probato* in parte septentrionis vel potius occidentis.
- 137 *lustrare* purgare. *litora summa* i. extrema scilicet in fine terrarum in occasu.
- 138 *genitor* Oceanus.
- 139 *piacula* purgationes.
- 141 *magis* cito. *parens* Thetis. *dedisset* scilicet Achillem.
- 144 *genetrix* propter ariditates. *infringe* i. frange, placa.
- 145 *superant tua vota modum* sunt supra modum.
- 146 *Invidia* aliquorum deorum vel dea Invidia.
- 148 *supervenit* transcendit superne.
- 149 *obire* complere.
- 151 *illum* Achillem. *Ossa* i. mons Thesaliae. *Pelion* mons Thesaliae.
- 153 *raptasque* destructas ab Achille.
- 155 *Insidias* i. insidiosa. *tumidi irati*.
- 156 *Olim* quando Jason Hercules Peleus et multi alii ibant acceptum vellus aureum et hospitati sunt in domo Chironi. *Argos* illius navis. *pinus Thessala* navis in pontum Pegaseae.
- 157 *Hac veheret* per hunc locum transiret. *Alcidem* Herculem nepotem Alcidis.

- 158 *Sed taceo* scilicet ipsos, finitis verbis Chironis Achilles veniebat. *figit* fecit eam firmam. *Nereida* scilicet Thetida filiam Nerei regis marini.
- 159 *Ille aderat* Achilles conspectatus a Chirone; finitis verbis Chironis veniebat Achilles cum Patroclo socio suo quem etiam a teneris usque in provectiorem aetatem educaverat Chiro et interfecta Lerna in quodam specu abstulerat natos relicta ea mortua in specu. Patroclus filius Menetii et socius Achillis. Achilles erat pulcher visus et erat pulverulentus et induttus etc.
- 160 *At tamen arma* scilicet venabulo.
- 161 *Dulcis adhuc* Achilles erat. *nata* difunditur. *ignis in ore* ruborem faciei.
- 162 *nitet auro* colore auri.
- 163 *Necdum* non adhuc. *nova* prima. *lanugine* barba. *vertitur* mutatur. *vertere* convertere *contorquere* vel fallere, decipere, mutare. Achilles. *N.* totus silvis erat mater.
- 164 *Tranquilleque* scilicet dulce aspectu. *faces oculis* splendores oculorum. *plurima vultu* Mater i. plurima similitudo matris.
- 469 *Tidides* Diomides filius Tidei.
- 484 *Phlegrea* a Phelegra valde.
- 486 *Tritonia* Palas.
- 487 *Delius* Apolo a Delo insula.
- 697 *numen venerantur* quia prudentes. *amicae* Palladis.
- 698 *Etolusque* Diomedes. *Itacusque* Ulixes.
- 699 *subito coetu* scilicet adventu eorum.
- 714 *quid ad quid. aera vasa aerea* sicut cimballa.
- 747 *Indubitata* i. certa. *tenens* intelligens. *legit* pertransiit.
- 749 *Porrectum* extensum. *positosque* corrosis ibi prope.

Der Dresdensis beendet nicht mit vs. 674 das erste Buch, sondern geht bis 960. Hier stehen fol. 21 die Worte 'Stacii Surculi primus liber sed secundum aliquos quartus explicit feliciter. Stacii liber secundus secundum vero aliquos quintus feliciter incipit'. Und nach dem Verse 167 heisst es weiter 'Aura silet puppis currens ad littora venit. Explicit liber feliciter ultimus Achileidos Stacii Scurli Tolosani poetae.'

Radebeul bei Dresden.

M. Manitius.